

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ОРГАНІЗАЦІЇ УРОКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗА СТАНДАРТАМИ НУШ

Лазебний-Чоловський Дмитро Миколайович, викладач кафедри дошкільної та початкової освіти ІПО Київського університету імені Бориса Грінченка, вчитель фізичної культури спеціалізованої школи № 216 з поглибленим вивченням англійської мови м. Києва, вчитель-методист, заслужений учитель України

***Анотація.** Зосереджено увагу на методах і засобах зацікавлення учнів початкової школи до занять фізичною культурою і спортом, ролі вчителя НУШ у створенні цікавого динамічного уроку.*

Ключові слова: організація уроку, фізична культура, планування, НУШ.

Стандарти МОН пропонує вчителю фізичної культури два варіанти рекомендацій для використання в написанні річного планування уроків з фізичної культури, використовуючи змістові лінії – О. Савченко чи Р. Шияна. О. Савченко рекомендує використовувати три змістовні лінії, а Р. Шиян – дві. Різниця між ними майже немає, тільки в третій змістовній лінії О. Я. Савченко пропонує в урок додати окрім ліній: руху та ігор ще й лінію охорони здоров'я чи безпеки життєдіяльності. Відразу додамо, що на нашу думку третя змістовна лінія додана автором О. Савченко для того, щоб вчитель більше розмовляв зі своїми учнями про гігієну, здоров'я та необхідність руху в цілому. Можливо тому, багато вчителів фізичної культури вибрали для планування рекомендації О. Савченко, тому що вважають їх більш повними для складання уроку, де пропонуються всі три змістові лінії. Ми б розширили цю «теоретичну необхідність» розмов із учнями про історію спорту, цікаві факти виникнення фізичної вправи чи руху тощо.

Повернемося до планування і поставимо запитання: в чому різниця між «старим» плануванням в та плануванням і організацією уроків з фізкультури в молодшій школі за стандартами НУШ? Працюючи в школі з 2010 року, навчання ділили на модулі. З роками модульна система в молодшій школі змінилась на «школи» (школа культури рухів замість гімнастики, школа м'яча замість футболу та ін.). І вже нарешті «школи» змінилися на змістовні лінії.

Коли планування писалось за модулями чи «школами», вчитель повинен був за плануванням біг чи навичку володіння м'ячем, розвивати тільки ці навички без комбінації між ними.

В Новій Українській Школі комбіновані уроки стали основою будування освітнього процесу на річний період. Цьому сприяли змістові лінії, що дають можливість вчителю фізкультури відповідно до його вподобання, можливостей, інвентарної бази, території шкільного спортивного майданчика скласти річне ефективне планування. Сучасний урок фізичної культури ставить перед вчителем за мету створити цікавий динамічний урок, в якому проявиться зацікавлення учнів до занять фізичною культурою і спортом, а не зупиниться на досягненнях «високих результатів в нормативному аркуші».

Однотипне шиккування в шеренгу по зросту на початку уроку повинно відійти на другий план в організації уроку в молодшій школі. На передній план має вийти «ранкове коло». Наприклад, кожен перший урок тижня ми з учнями сідаємо в коло і п'ять хвилин спілкуємось про різні активності на вихідних чи на минулому тижні, ділимося враженнями від руху чи ігор. Вчитель розповідає першим, чим дає приклад для учнів, сприяє легшому протіканню бесіди й встановлює спокійне соціальне середовище для спілкування. Так виробляється атмосфера довіри між вчителем і учнями, а вчитель пізнає не просто учнів, які повинні виконати різні вправи, а діти з безліччю історій.

Ми пробуємо проводити постійні «експерименти» щодо початку уроку й спостерігаємо, як сприймають його діти, які емоції у них виникають. Так, урок ми починаємо: а) сидячи в колі; б) сидячи на лаві (розставляючи лави різними геометричними фігурами: квадрат, ромб, трикутник); в) стоячі в шерензі по зросту, але від найнижчого до найвищого і навпаки; г) стоячи півколом; д) змінюючи хлопців і дівчат в строю місцями. Пропонуємо учням змодельовати самостійно початок уроку.

Самоорганізація учнів на уроці фізкультури починається з розробки у спортивному залі правил та рутин для класу. Після першого місяця навчання в школі можна в одному з ранкових кіл, присвятити тему спілкування про

правила безпечної поведінки на уроках фізкультури. Коли учні самостійно обговорюють правила і приймають рішення її прийняття на уроці (зрозуміло що з невеликою допомогою вчителя), то й дотримуватись їх колективно зовсім виходить по іншому. Метод розробки з учнями перших класів правил та рутин є прогресивним інструментом в організації сучасного уроку фізичної культури.

Використання оптимальної кількості інвентарю на уроці, не затягування межі між цікавим і рутинним сприяє підвищенню щільності уроку. Інвентар може бути «стандартного» типу: стійки, конуси, розміточні фішки, різного розміру м'ячі, бар'єри різної висоти тощо і «нестандартного»: надувні кульки, мотузки різної довжини, кубики, піраміди, фітболи з «вусиками» для стрибкових вправ та ін. Діти першого класу вже можуть і самостійно розставляти інвентар чи збирати його після виконання запланованих вправ.

Більшість завдань в молодшій школі реалізуються за рахунок рухливих ігор, спортивних вправ, естафет. Уроки фізичної культури в молодшій школі без ігор – не уроки, а якщо присутній ще й змагальний метод, тоді він стає динамічнішим і цікавішим малим учням. Майстерність вчителя фізичної культури в початковій школі буде швидко зреалізовуватися, якщо він сам пограє з учнями чи підкине між вправами та іграми достатньо цікаве пошукове запитання. Та ще, вчитель має пам'ятати, що за рахунок командних та спортивних ігор можна досягати значного розвитку комунікативної компетентності кожної дитини – вільно спілкуватися між собою, досягати компромісу, вміти самоорганізовуватись: об'єднуватися в групи, домовляючись, визначати спільні стратегії для досягнення мети, врешті, розвивати лідерські навички – вчитись брати на себе відповідальність, не боятися організувати процес, відстоювати свою думку та мету команди.

Сучасна школа активно впроваджує міжпредметні зв'язки, багато вчителів використовують фізичну культуру чи спорт як гарний приклад для засвоєння пройденого матеріалу, наприклад, математику/геометрію у вивченні сфери, переносячи порівняння будови футбольного м'яча на шкільну дошку. В

молодшій школі інтеграцію фізичної культури можна провести з такими предметами, як «Я досліджую світ», «Математика», «Малювання» та ін.

Фізична культура легко інтегрується з іншими предметами у вигляді естафет, ігор з використанням інтерактивних завдань, квестів, уроків «подорожей», уроків «казок», уроків «свят». По-перше на уроках фізичної культури реалізується головна задача – рухова, з додаванням інтеграції в урок ми збільшуємо освітню цінність уроку та практичне використання набутих навичок на інших уроках.

Одне з головних завдань освіти в молодшій школі – розвивати наскрізні навички і одна з них – це критичне мислення. Коли ми з учнями «приходимо» до розвитку даної навички, проводимо паралель між футболістом, який в ігровому моменті має розрахувати відстань до воріт, виконати стрибок, зробити удар по воротам і все це за долю секунди, поки м'яч летить у повітрі. Приводимо другий приклад – альпініст, який підкорив високу вершину в 8000 метрів, на якій малий відсоток людей в світі може дихати без кисневого балону, в таких максимально екстремальних умовах, повинен розрахувати маршрут до базового табору назад з вершини, розуміючи і розраховуючи всі можливі небезпеки, які стають перед спортсменом-альпіністом, за секунду потрібно приймати рішення, від яких залежить життя. Використовуючи фізичні вправи в поєднанні з інтерактивними завданнями, учні вчать брати на себе відповідальність, приймати рішення, набувати досвід, комунікувати між собою, усвідомлюючи, що кожен є невід'ємною частиною процесу на шляху до успіху.

Багато вчителів оцінюють свою викладацьку діяльність: бувають невдалі уроки, здається, що втомитись, не встигли, не допрацювали, бувають щасливі, коли все вдалось і учні, і вчитель отримують задоволення від результату. При виході зі спортивного залу в нашій школі розташовано три мішечками для смайликів, обличчя якого виражають – вдалий урок, 50/50, не сподобалося. Вчитель виходить першим із залу і кладе смайлик-емоцію відповідно до свого відчуття-враження від уроку в відповідний мішечок, учні наповнюють мішечки

своїми обраними після уроку смайликами. Вчитель згодом аналізує, чи сподобався учням урок чи ні, чи справив він на них гарне враження чи ні.

Кілька слів про тонку межу в оцінюванні роботи учнів на уроці. Радимо це робити індивідуально, не керуючись якимись «ідеалами нормативних цифр». Учні повинні бажати вдосконалювати свій результат та перевершити саме свої результати. В молодшій школі оцінювання учнів на уроках фізичної культури немає. Слова підтримки вчителя після виконання певної вправи, ведення журналу досягнень учнів – ось, що є одним із показників уваги вчителя до своїх вихованців і відповідно встановлення атмосфери підтримки і довіри.

Висновок: урок фізичної культури НУШ, маючи свою структуру, свій «таймінг», приблизний алгоритм послідовності дій на уроці та вивчення рухових навичок, має змінюватися відповідно від вподобань нового покоління учнів. Урок наповнюється цікавим змістом, креативно структурується відповідно до компетентностей вчителя та «канви» навичок, якими він володіє, особистих якостей, тяглости до фізичній активності, творчості. Неможливо всіх вчителів навчити працювати однаково, зважаючи на акценти, зазначені вище, але вони мають працювати заради розвитку молоді, яка прагне до руху, здобуває навички, необхідні для здорового способу життя, мотивовану до дій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
2. Типова освітня програма початкової освіти. Наук. кер. Савченко О.Я. 2019. URL: <https://nus.org.ua/news/opublikuvaly-typovi-osvitni-programy-dlya-1-2-klasiv-nush-dokumenty/>
3. Типова освітня програма початкової освіти. Наук. кер. Шиян Р.Б. 2019. URL: <https://svitdovkola.org/metodic/typova-osvitnya-programa>